

NATIONAL
GEOGRAPHIC

REISGIDS

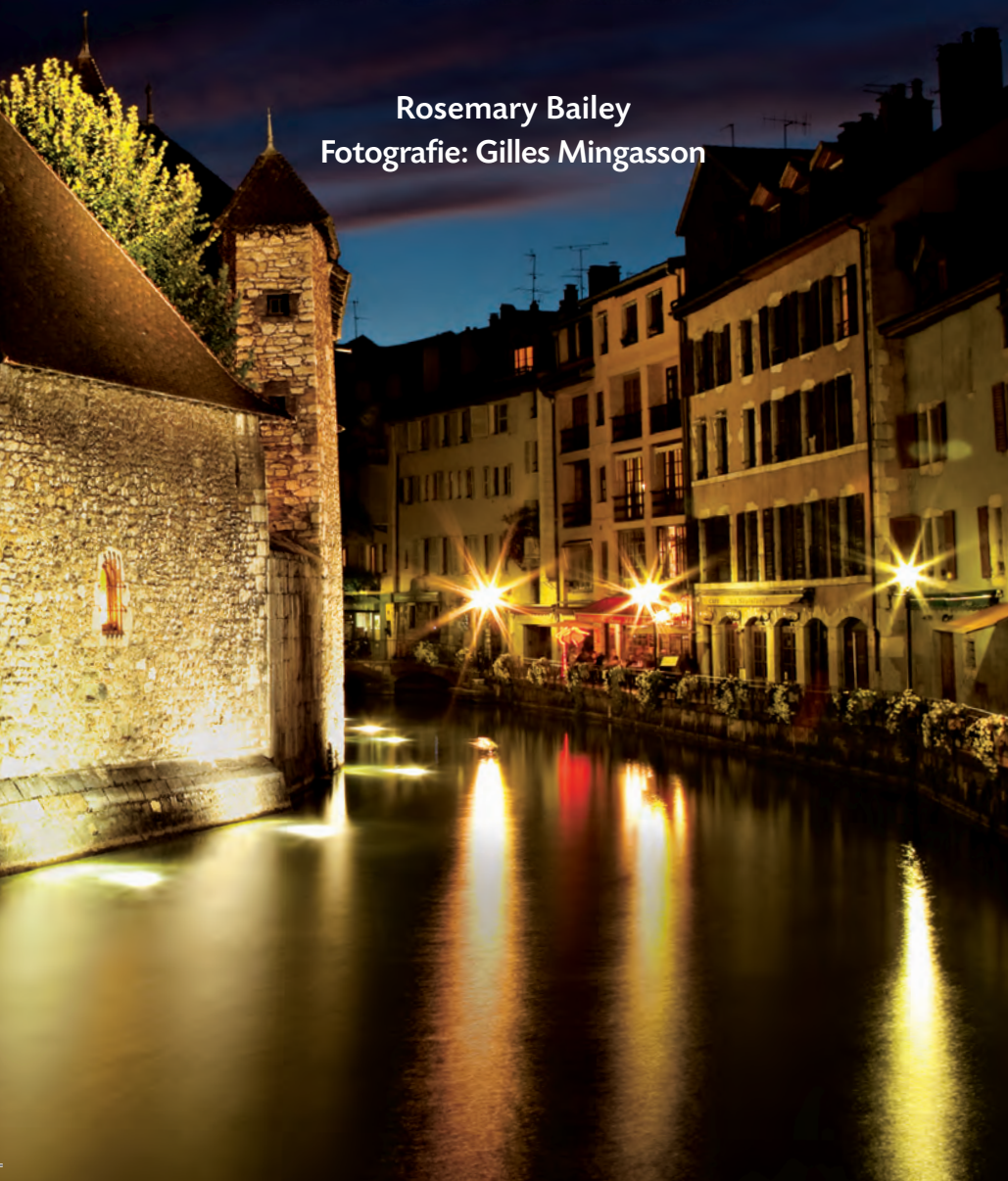
frankrijk

 NATIONAL
GEOGRAPHIC

REISGIDS

frankrijk

Rosemary Bailey
Fotografie: Gilles Mingasson

INHOUD

BEWUST REIZEN 6

DE REIS INDELEN 8

Geschiedenis en cultuur 13

Hedendaags Frankrijk 14

Geschiedenis 20

Eten en drinken 32

Kunst 36

Parijs en Île-de-France 51

Île de la Cité 54

Wandeling over de eilanden 58

De linkeroever 60

Wandeling door Quartier Latin 62

De cafés van Parijs 70

De rechteroever 74

Langs parken en paleizen 78

Wandeling door de Marais 86

Île-de-France 95

Noord-Frankrijk 105

Nord-Pas-de-Calais en Picardie 108

Champagne 119

Elzas en Lotharingen 125

Rondrit langs de Elzasser
wijnroute 128

Eten en drinken: rijk en royaal 134

Normandië en Bretagne 137

Normandië 140

Rondrit door het Seinedal:
van Rouen tot de kust 142

Eten en drinken: oesters en
schaal- en schelpdieren 146

Bretagne 154

Het Loiredal 165

Eten en drinken: bodemschatten 172

Rondrit langs de Indre 178

Midden-Frankrijk en de Alpen 189

Bourgondië en de Jura 192

Rondrit langs de Côte-d'Or 196

Eten en drinken: de smulpapen 206

Rhône-dal en de Alpen 211

Centraal Massief 222

Rondrit langs de Gorges du Tarn 226

Zuidwest-Frankrijk 229

Aquitanië en de Atlantische kust 232

Eten en drinken: truffels en pens 234

Rondrit door de Haut-Médoc 240

Dordogne en Midi-Pyrénées 245

Rondrit door het Dordognedal 248

Pyreneeën 267

Zuid-Frankrijk 277

Côte d'Azur 280

Eten en drinken: zonnefruit 286

Provence 301

Languedoc-Roussillon 315

In het voetspoor van de katharen 320

Corsica 329

REISWIJZER 335

Hotels en restaurants 344

Winkelen 378

Activiteiten 383

Taalgids 387

Menukaart 388

REGISTER 389

FOTOVERANTWOORDING 398

Pagina 2-3: Annecy, een aantrekkelijk stadje in de Alpen, wordt weerspiegeld door de Thiou.

Links: de glazen piramides van architect I.M. Pei bij het Louvre zorgen voor een modern contrast.

BEWUST REIZEN

Verstandige reizigers gaan doelgericht op pad om alles uit hun reis te halen. Door bewust te reizen draagt u bij aan het behoud van de natuur, historie en culturele rijkdom van de plaatsen die u bezoekt. Bovendien verbetert u uw eigen reiservaring.

Hoe reist u bewust?

- Bedenk dat uw aanwezigheid van invloed is op de plaatsen die u bezoekt.
- Besteed uw tijd en geld zodanig dat u iets bijdraagt aan de couleur locale (dat maakt uw verblijf ook interessanter).
- Respecteer het natuurlijke en culturele erfgoed van uw bestemming.
- Respecteer de lokale gebruiken en tradities.
- Toon de lokale bevolking uw waardering voor de interessante of unieke aspecten van hun streek, zoals het landschap, de historische dorpjes en gebouwen, de muziek of het eten.
- Trek af en toe uw portemonnee en steun kleine ondernemers die zich inspinnen om de bijzondere eigenschappen van een plaats te behouden. Zoek naar winkeltjes, restaurants, pensions en reisorganisaties die trots en hart voor hun omgeving uitstralen. Mijd bedrijven die afbreuk doen aan het karakter van een plek.
- Zorg ervoor dat u mooie herinneringen en verhalen mee naar huis neemt, in de wetenschap dat u iets hebt bijgedragen aan het voortbestaan en de ontwikkeling van uw bestemming.

Deze manier van reizen wordt geotoerisme genoemd en valt te omschrijven als 'toerisme dat het geografische karakter van een plek – omgeving, cultuur, uitstraling en erfgoed – en het welzijn van de inwoners ondersteunt of versterkt'. Meer informatie over geotoerisme is te vinden op de website nationalgeographic.com/travel/sustainable.

R E I S G I D S

frankrijk

OVER DE AUTEUR EN DE FOTOGRAAF

Tijdens een verblijf op een rozenkwekerij in de Provence, twintig jaar geleden, werd **Rosemary Bailey** op slag verliefd op Frankrijk. Sindsdien heeft ze in heel Frankrijk rondgereisd en diverse reisgidsen over het land geschreven of bewerkt, onder meer over de Côte d'Azur, Bourgogne, het Loiredal en het zuidwesten van Frankrijk. Ze heeft talloze reisartikelen en drie reisverslagen geschreven, waaronder *Love and War in the Pyrenees*. Rosemary Baileys website is rosemarybailey.com.

Fotograaf **Gilles Mingasson** groeide op in Grenoble en verhuisde voor zijn werk als fotojournalist naar Parijs. Nadat hij voor een opdracht werd uitgezonden naar de Verenigde Staten, vestigde hij zich in Los Angeles. Tegenwoordig levert hij werk voor themastukken en reisverhalen in *Newsweek*, *Fortune*, *Reader's Digest*, *Scholastic*, *Sky*, *Le Nouvel Observateur*, *L'Equipe*, *Repubblica Delle Donne*, *Espresso*, *Elle* en *Le Figaro*. Zijn werk verscheen ook in de reisgidsen *Panama* en de *Dominicaanse Republiek* van National Geographic. Mingassons website is mingasson.com.

Met bijdragen van:

Professor Colin Jones, hoogleraar geschiedenis aan de universiteit van Londen: p. 20-30

Elizabeth Carter, culinair journalist en schrijver: p. 32-35

Dr. Julian Petley, docent sociologie aan de universiteit van Brunel: p. 36-50

Jo Sturgis, redacteur van diverse reisgidsen, schrijver van *Guide to France for Children*: p. 51-104

Ginette Vincendeau, professor in de filmwetenschappen aan het King's College in Londen, p. 49

De reis indelen

Frankrijk is na Rusland en Oekraïne het grootste land van Europa en de favoriete reisbestemming van miljoenen toeristen. Alom is de Franse geschiedenis zichtbaar en overal kunt u genieten van kunst, cultuur, mode en wijnen op elk denkbaar niveau. Een mensenleven is te kort om Frankrijk ten volle te ervaren, maar zelfs een kort bezoek volstaat om de schoonheid van dit land te beleven.

Reizen door Frankrijk

Reizen door Frankrijk is heel gemakkelijk. De voornaamste steden zijn door een spoorwegenet verbonden (*raileurope.com*). Met de TGV (Train à Grande Vitesse, hogesnelheidstrein) is de afstand tussen de grootste steden in twee of drie uur te overbruggen. Kleinere steden bereist u met de treinen van de SNCF (Société Nationale des Chemins de fer Français), die weliswaar minder snel maar zeer frequent rijden en comfortabel zijn. De snelwegen zijn uitstekend maar een auto huren kan een kostbare zaak zijn. Wilt u echter het platteland ervaren, dan is een auto onontbeerlijk. Soms kunt u per bus reizen, maar in zeer landelijke gebieden stopt de bus maar een- of tweemaal per dag. Er zijn ook wat korte treinverbindingen, vooral in berggebieden, die een magnifiek uitzicht bieden. Fietsers kunnen zich veilig op de wegen begeven en veelal hun fiets meenemen op de trein. In Parijs, maar ook elders, worden steeds meer fietsroutes uitgestippeld.

Bepaal uw doel

Een snelle rondreis door Frankrijk maken is geen goed idee. U kunt het best een bepaalde streek kiezen en enkele specifieke plaatsen bezoeken. Gaat u een weekje naar Frankrijk, kies dan voor een of twee steden en maak een excursie naar het omringende platteland of het strand. **Parijs** is zonder meer een bezoek waard, maar u kunt de sfeer van deze bijzondere hoofdstad ook in twee dagen opsnuiven. Het centrum is perfect te voet (of per witte fiets) te begaan: de Parijzenaars doen dat zelf ook. De metro en bussen zijn gemakkelijk en veilig. Taxi's zijn aan de dure kant en hoofdzakelijk bij een taxistandplaats te bemachtigen. Als u Parijs als uitvalsbasis kiest, kunt u per trein een bezoek brengen aan de machtige kathedraal van **Chartres**, het paleis van **Versailles** of de tuinen van **Giverny**, die zijn vereeuwigd door de impressionistische schilder Claude Monet. Of trek er wat verder op uit: op 160 km van Parijs ligt **Reims**, bekend om

De Eiffeltoren, sinds 1889
het symbool van Parijs.

de gebrandschilderde glazen van zijn kathedraal en om zijn champagne. Vanuit Parijs is het 235 km naar **Normandië**, met het tapijt van Bayeux en de stranden van D-day. **Mont-St-Michel** met zijn grandioze abdij ligt op 283 km ten westen van Parijs. Een ander mogelijk reisdoel is het **Loiredal**. U reist hiervoor per trein of auto naar **Tours**, dat 202 km ten zuidwesten van Parijs ligt, om de mooiste chateaus te bewonderen: Chambord, Amboise en Chenonceau.

U kunt ook vanuit Parijs per TGV zuidwaarts naar **Avignon** (2.45 uur) gaan; van daaruit reist u zuidwaarts naar Nice (196 km) en **Marseille** (104 km). Of u bezoekt **Lyon** (2 uur zuidwaarts van Parijs), het gastronomische hart van Frankrijk. Vanuit Lyon kunt u een uitstapje naar de **Alpen** maken, krap 100 km oostwaarts.

Als u meer tijd hebt

Wilt u genieten van mooie kastelen, lekker eten en de levensstijl waar de Fransen met recht trots op zijn, maak dan een boottocht langs de **Loire**. Of boek een verblijf in een van de vele privéchateaus (zie p. 187). Minstens zo mooi is een bezoek aan **Bordeaux** met zijn onvergelijkelijke wijnen, toprestaurants, fraaie klassieke architectuur en voortreffelijke musea. Wijnliefhebbers kunnen ook denken aan **Bourgogne** en een bezoek aan de elegante steden **Dijon** en **Beaune** plus een tochtje naar de **Côte d'Or** om de legendarische pinot noirs en chardonnays te proeven. Voor een kennismaking met het echte France profonde, het diepe Frankrijk, trekt u naar het zuidwesten. Begin in **Toulouse** (5 uur per trein vanuit Parijs), een levendige stad met bakstenen huizen en Romaanse kathedralen, of de goed bewaard gebleven middeleeuwse citadel **Carcassonne** (eveneens zo'n 5 uur per trein vanaf Parijs). Verblijf in een klein chateau (zie p. 363-370) en probeer de diverse streekgerechten met eend en

NIET MISSEN:

Het uitzicht over Parijs vanaf het topje van de Eiffeltoren **69**

Het glas in lood in de kathedraal van Chartres **100-101**

De stranden van D-day langs de Normandische kust **148-149**

De grandioos gelegen abdij van Mont St.-Michel **150-151**

De kastelen Chambord en Chenonceau **170-171, 176-177**

De restaurants in Lyon **212-214**

Het oude kunstenaarsstadje St.-Paul-de-Vence **290-291**

De lavendelvelden van de Provence **301**

Toeristenbureaus

De officiële website van het Franse bureau voor toeristen, *rendezvousen france.com*, biedt een scala aan informatie in vele talen, waaronder het Nederlands, over reizen in Frankrijk. Deze informatie gaat vergezeld van prachtige foto's en uitgebreide beschrijvingen van alle gebieden en steden. U vindt hier tevens praktische informatie over reizen per auto, trein of bus, over winkelen, eten, uitgaan, speciale activiteiten, sportmogelijkheden en zelfs het weer.

Speciaal voor Parijs vindt u informatie op *paris.fr*. Informatie over treinen, vertrektijden, boekingen en toeristische tips vindt u op *railurope.com*. Omdat Frankrijk een populaire vakantiebestemming is, zijn er talloze websites. Goede Engelse sites zijn: *anglophone-direct.com*, *france.angloinfo.com*, *frenchentree.com*, *informationfrance.com*, *francethisway.com*, *aboutfrance.com*, *americansinfrance.net*. Goede Nederlandstalige sites zijn: *infofrankrijk.com*, *frankrijkforum.nl* en *frankrijkinfo.com*.

Sluitingstijden

Het Franse lunchuur wordt nog steeds in ere gehouden, vooral op het platteland en in het zuiden: veel winkels, banken en kantoren sluiten hun deuren tussen twaalf en half twee of twee uur. In traditionele restaurants wordt de lunch vanaf twaalf uur geserveerd, dus u dient tijdig aanwezig te zijn. De avondmaaltijd daarentegen wordt pas tegen half acht of acht uur geserveerd. In veel steden zijn alle winkels en musea op zondagmiddag en op maandag gesloten. Houd ook rekening met speciale feestdagen (zie p. 341) waarop winkels, postkantoren en soms ook musea sluiten.

gans. Bezoek ook **Dordogne**, bij voorkeur buiten het seizoen, als het er minder druk is, en geniet van het mooie landschap en de uitstekende gastronomie. Langs de rivier liggen schitterende kastelen en boeiende grotten met prehistorische schilderijen.

Spectaculair landschapsschoon (ook voor skiën, wandelen of paardrijden) vindt u in het **Centraal Massief** (Midden-Frankrijk, circa 325 km en zuiden van Parijs) en het nabijgelegen vulkanische gebied **Auvergne** of de indrukwekkende ravijnen van de **Gorges du Tarn**. In de **Alpen** (ongeveer 150 km ten oosten van het Centraal Massief) komen sportievelingen ruimschoots aan hun trekken: 's winters in de sneeuw en 's zomers tijdens wandelingen door de bloeiende bergweiden. In het zuidwesten van Frankrijk, langs de Spaanse grens, lokken de **Pyreneeën**. Een klassieke strandvakantie bieden **Normandië** of **Bretagne** (circa 2 uur per trein vanaf Parijs) met hun stille, rotsige inhammen en traditionele vissersplaatsjes. Meer zuidwaarts langs de Atlantische kust liggen

Île de Re en **La Rochelle**, twee geliefde maar relatief onbekende vakantiebestemmingen van de Parijzenaars. Nog zuidelijker ligt **Biarritz** met zijn spectaculaire golven en populaire surfstranden.

Voor velen gelden de **Provence** en de **Côte d'Azur** (Nice ligt op 6 uur treinen per TGV vanaf Parijs) als het toppunt van Frankrijk, vanwege de geurige lavendelvelden, olijfgaarden en slaperige, charmante dorpjes. Qua Romeinse architectuur vindt u hier de grote amfiteaters van **Nîmes** en **Arles** en de Pont du Gard, een tweeduizend jaar oude brug.

De mediterrane kust waar Picasso en Matisse zoveel van hielden, is wondermooi met zijn azuurblauwe zee, palmstranden, flitsende uitgaansleven en prachtige

Franse etiquette

De Fransen komen soms wat formeel over. Bij ontmoetingen wordt de hand geschud of een kus gegeven. Hoe vaak men elkaar op de wang kust, is een discussiepunt, maar in Parijs en in het noorden kust men elkaar tweemaal (op elke wang eenmaal) en in het zuiden drie- of zelfs viermaal. Het hangt er ook vanaf hoe goed men elkaar kent. Bij binnenkomst in een winkel wenst men de aanwezigen *bonjour* en bij het verlaten *au revoir*. Het is altijd raadzaam oudere

mensen met *madame* of *monsieur* aan te spreken, al zijn de Fransen tegenwoordig wat losser in de omgang. Hoewel de Fransen fel uitschieten in discussies (wat een prachtig schouwspel vormt), zijn ze ook discreet. Zelden zal men in een Frans restaurant het gesprek aan een belendend tafeltje kunnen afluisteren. Met beleefdheid komt u echter niet ver bij een taxistandplaats of bij het afrekenen bij een marktkraam: laat u dan horen!

De geurige lavendel op dit Provençaalse veld is bijna te ruiken.

musea. In de beroemde oude hotels heerst nog de sfeer van het roemrijke verleden van deze luxueuze vakantiebestemming. De treinreis vanuit Parijs naar de populaire badplaats **Cannes** via **Marseille** duurt circa 6 uur en voert langs schitterende landschappen.

Frankrijk is niet alleen rijk aan natuurschoon maar herbergt ook vele kunstschaten. Bezoek eens een van de vele festivals die in de loop van het jaar worden gehouden: zo is er een Keltisch festival in Bretagne, een theaterfestival in Avignon, een fotografiefestival in Arles, een dansfestival in Montpellier, een jazzfestival in Nice en niet te vergeten een citroenfestival in Menton (zie Reiswijzer, p. 383-386).

Wat eten en drinken betreft zijn er tal van festivals, onder andere op het gebied van wijn, oesters, kastanjes, kersen, appels, honing en andere Franse producten. Of stem uw reisplan af op marktdagen en zoek een paar interessante markten uit (zie Reiswijzer p. 378-382). Slenter samen met de Fransen langs stalletjes met groenten en fruit, streekproducten en brocantes, koop iets lekkers voor de lunch of als souvenir en bovenal: geniet van de aanblik van de Fransen zelf en hoe zij met dat typische elan en joie de vivre hun dagelijkse bezigheden uitvoeren.

De Eurotunnel

Er lopen twee tunnels onder Het Kanaal. De treinen van Eurostar (eurostar.com), elk tot 400 m lang en aangedreven met 16.000 pk-wagons, bereiken een snelheid van 300 km/u en vervoeren jaarlijks ruim 10 miljoen passagiers. De reis van Parijs naar Londen duurt 2.04 uur en het traject van Brussel of Lille naar Londen 1 uur en 40 minuten.

Geschiedenis en cultuur

Hedendaags Frankrijk 14-19

Geschiedenis 20-31

Eten en drinken 32-35

Ervaar: eten in een Frans restaurant 35

Kunst 36-50

Deze gedenksteen siert een abdij in St.-Guilhem-le-Désert, die is gesticht in de 9e eeuw. Hiernaast: een processie na de zondagse mis in de kathedraal van het Noord-Franse Reims.

Hedendaags Frankrijk

Frankrijk heeft vooral natuurlijke grenzen: Het Kanaal en de Ardennen in het noorden, de Atlantische Oceaan in het westen, de Pyreneeën in het zuidwesten, de Middellandse Zee in het zuiden, de Alpen in het zuidoosten en de Jura, de Vogezen en de Rijn in het oosten. Niet minder indrukwekkend is het Centraal Massief met zijn uitgedoofde vulkanen.

Het land

Met een oppervlak van 547.000 km² is Frankrijk het grootste land van West-Europa en bezet het de 37ste plaats op de wereldranglijst. Hoewel het tweemaal zo groot is als het Verenigd Koninkrijk, is het inwonertal van beide landen echter ongeveer gelijk (62 miljoen). Frankrijk is nauwelijks verstedelijkt: 56% van de grond dient voor landbouw en veeteelt en 25% is bebost. Landbouw, de voornaamste industrie, wordt ook wel aangeduid als *pétrole vert* ('groene olie'). Frankrijk heeft een groter landbouwgebied en een aanzienlijk grotere landbouwproductie dan enig ander land van de Europese Unie. De paar grote steden liggen ver van elkaar: Parijs is met 2,1 miljoen inwoners de grootste stad, gevolgd door Lyon (1,3 miljoen) en Marseille (1,1 miljoen). Naar Europese maatstaven zijn dit kleine steden.

Afgezien van het oogverblindende Parijs, en provinciale steden als Lille en Nice, is Frankrijk bovenal een land van dorpen.

Verschillende landstreken

Wat iedere reiziger in Frankrijk altijd direct opvalt is dat elke landstreek een eigen karakter heeft. Frankrijk is het enige Europese land dat zowel tot Noord-Europa als Zuid-Europa behoort. Door de grote verschillen op het gebied van kli-

maat, bodem, ligging en cultuur is de landbouw zeer divers, wat resulteert in een zeer gevarieerd landschap maar ook in een rijkgeschakeerd aanbod aan Franse gerechten en wijnen. Ook deze producten zijn grotendeels regionaal van karakter: de keuken van Périgord verschilt net zo sterk van de Normandische keuken als champagne van bordeaux.

Dorpsleven

Afgezien van het oogverblindende Parijs, en provinciale steden als Lille en Nice is Frankrijk bovenal een land van dorpen. Het land telt 33.000 *communes* (de kleinste bestuurlijke eenheid in Frankrijk), die elk een aantal dorpen omvatten. Ook de dorpen verschillen van streek tot streek:

in Bretagne ziet u grijsgranieten vissershutten die beschutting bieden tegen de branding van de Atlantische Oceaan; in Normandische dorpjes treft u rietgedekte vakwerkhuizen in een landschap met appelbomen en koeien; de Provençaalse huizen met hun platte rode Romeinse dakpannen liggen tegen steile hellingen gevlijd.

Op het eerste gezicht lijken deze dorpen en velden onberoerd door de loop der geschiedenis. Toch is er ook hier veel veranderd. In 1789 telde Frankrijk 27 miljoen inwoners, waarvan er 22 miljoen op het platteland woonden. Halverwege de 19e eeuw begonnen de plattelandsbewoners echter naar de steden te trekken. Ten gevolge van landbouwhervormingen zijn sinds 1945 6 miljoen Fransen naar de steden getrokken. In 1939 werkte 35% van de Franse beroepsbevolking in de landbouw; tegenwoordig is dit nog maar 5%, en het aandeel neemt nog af. Het sterkst krimpt de groep *paysans* ofwel 'kleine boeren', die in veel Europese landen al nagenoeg verdwenen zijn en voor wie nu ook in Frankrijk het einde in zicht is. In de nieuwe wereld van megaboerderijen en Europese landbouwsubsidies worden kleine boeren met het lapje

Parijs is in de loop der jaren wat minder stijf geworden, maar romantiek en stijl zijn gebleven.

grond dat ze nog over hebben gewoon weg gemoderniseerd. Landbouwsubsidies en managers hebben helaas hun onuitwisbare stempel op het Franse platteland gedrukt. Dat heeft geleid tot uitgestrekte, uitgestorven velden in het noorden en midden van het land, waar zich geen enkel huis bevindt, laat staan een dorp. Dit is geen weids landschap, maar een ontvolkt gebied. Wie door Frankrijk rondreist, met name in de armelijke gebieden als Auvergne of Ariège, zal worden getroffen door de vele vervallen huizen die onmiskenbaar getuigen van de leegloop.

Maar hoe betreurenswaardig deze ontwikkeling ook is, we mogen het landleven in vroeger eeuwen toch niet romantiseren: het was hard en zwaar, dat blijkt wel uit de Franse literatuur. Recentelijk staan Franse dorpen echter opnieuw in de belangstelling: zowel Fransen als buitenlanders kopen er graag een vakantiehuis of stichten er een bedrijfje. Dat biedt weer werkgelegenheid en stimuleert de plaatselijke economie.

De Fransen

Net als het landschap verschilt ook de Franse bevolking van streek tot streek. Hoewel de Fransen als chauvinistisch bekend staan (Chauvin was zelf Frans), kan een Fransman met de term '*mon pays*' net zo goed zijn eigen landstreek als zijn vaderland aanduiden. Sommige Fransen weten verbazend weinig over andere Franse gebieden. In zijn meest extreme vorm heeft deze verbondenheid met de eigen streek geleid tot afscheidingsbewegingen: in Bretagne (op vreedzame wijze), op Corsica en in Baskenland. Ook taal kan een symbool van onafhankelijkheid zijn: het Bretons in Bretagne (zie p. 154), het Occitaans in de Provence en de Languedoc (dat wil zeggen de 'taal van oc', zie p. 315) kunnen zich in grote belangstelling verheugen.

Frankrijk wordt eigenlijk bevolkt door verschillende volkeren. De Keltische Bretons verschillen niet alleen sterk van de mediterrane bewoners van de Provence en Languedoc maar ook van hun Normandische buuren – en zo is het in het hele land. Er gaapt een wijde kloof tussen de Parijzenaars en de overige Fransen. De Parijzenaars beschouwen zichzelf als beschaafde stadsbewoners en de overige Fransen vinden hen vaak arrogant.

Hoe belangrijk stijl en flair in Frankrijk zijn, zal iedere bezoeker direct opvallen. Een verzorgd uiterlijk is essentieel.

Veel Parijzenaars hebben een *maison secondaire* ('tweede huis') op het platteland maar ervaren het woord 'provinciaals' toch als negatief. Zelfs beroemde schrijvers als François Mauriac (uit Bordeaux) en Gustave Flaubert (uit Normandië) lijken sterk ambivalente gevoelens voor hun provinciale geboortestreek te hebben gekoesterd. Zelden werd het kleinburgerlijke stadsleven venijniger beschreven dan in Flauberts *Madame Bovary* (al strijden verschillende Normandische stadjes om de twijfelachtige eer model te hebben gestaan voor het duffe Yonville).

Vanwege het koloniale verleden in Algerije, Marokko, Indo-China, Frans West-Afrika en elders, kent Frankrijk ook diverse etnische gemeenschappen. Vanaf de jaren 50 tot de jaren 70 van de vorige eeuw leidde krapte op de arbeidsmarkt tot het binnenhalen van arbeidskrachten uit Noord-Afrika en armere Zuid-Europese landen, zoals Griekenland, Spanje en Zuid-Italië. Veel van deze gastarbeiders vestigden zich voorgoed in Frankrijk. En hoewel de Fransen de leuze '*Vive la différence!*' huldigen, kent Frankrijk ook racistische onderstromingen. In sommige streken vent de openlijk racistische politieke

À la Mode

Parijs geldt al sinds de 17e eeuw als de modehoofdstad bij uitstek. De term '*haute couture*', die in Frankrijk wettelijk is beschermd, werd aan het begin van de 20e eeuw geïntroduceerd door ontwerpers als Elsa Schiaparelli, Paul Poiret, Madeleine Vionnet en Coco Chanel, en kreeg na de ontberingen van de Tweede Wereldoorlog een nieuwe invulling met de *new look* van Christian Dior en de *prêt-à-porter*-collectie ('klaar om te dragen') van Yves Saint Laurent. De competitie uit het buitenland is groot en bij veel Franse modehuizen staat een buitenlander aan de top: de Duitser Karl

Lagerfeld bij Chanel en de Britse Phoebe Philo bij Céline.

Aan avenue Montaigne, de deftigste modewinkelstraat in het 16e arrondissement, is recentelijk de flagshipstore van de modeontwerper Ralph Lauren geopend. Toch is de halfjaarlijkse modeweek in de Carrousel de Louvre het hoogtepunt van de modewereld en hebben veel topontwerpers hun hoofdkwartier in Parijs. Al met al is een zitplaats in een Parijs café nog altijd de beste plek waar u zich kunt vergapen aan het aangeboren stijlgevoel van de meest stijlvolle stedelingen van Europa: de Fransen.

partij Front National deze ideeën met succes uit. Toeristen krijgen hier weinig van mee, tenzij ze de vervallen woningbouwprojecten en *banlieus* bezoeken.

Niettemin is Frankrijk nog steeds een uiterst beschaafd land en de liberale meerderheid walgt van deze smet op het nationale blazoën. Iedereen die Frankrijk bezoekt, zal merken hoeveel waarde men hier in het dagelijks leven hecht aan beleefdheid, decorum en goede manieren (behalve, helaas, in het verkeer). Handen schudden en kussen op de wang (tweemaal, driemaal of zelfs viermaal, afhankelijk van de streek en de mate van intimiteit) horen bij het sociale verkeer. Wie een winkel, café of wachtkamer binnenkomt, begroet de aanwezigen met een '*Bonjour messieurs-dames*' en men doorspekt zijn conversatie met '*monsieur*' of '*madame*', alleen al in combinatie met '*merc*' of '*pardon*'. Begrijpelijkerwijs kunnen buitenlandse toeristen de fijne nuances van deze beleefdheden niet doorgronden.

Hoe belangrijk stijl en flair zijn, zal iedere bezoeker echter direct opvallen. Een verzorgd uiterlijk is van essentieel belang en dat geldt zeker niet alleen in de modieuze hoofdstad Parijs. De stoelen op Franse terrassen staan vaak naar de straat gericht en niet naar elkaar. Het doel is immers mensen kijken: de passanten, die veel geld en moeite aan hun uiterlijk hebben besteed, willen daarna natuurlijk wel gezien worden!

Uiterst stijlvol is ook de manier waarop etenswaren worden uitgestald. Een van de vele geneugten van een wandeling door een Franse straat vormen niet alleen de talloze kleine winkeltjes maar ook de smaakvolle etalages waarin een en ander is uitgestald, en met name de eetbare waren: verleidelijke kunstwerken die je het water in de mond doen lopen. Daarnaast serveren zelfs de eenvoudigste restaurants stijlvol opgemaakte (en overheerlijke) gerechten die je gezien de bescheiden prijzen niet zou verwachten.

De Fransen zijn buitengewoon trots op hun rijke culturele erfgoed. Intellectuelen en kunstenaars staan in hoog aanzien en naar hun opinies wordt geluisterd. Veel politici zijn ook schrijvers, en dan geen schrijvers die alleen zelfingenomen memoires publiceren.

Door de toenemende mondialisering hebben de Fransen soms het gevoel dat de

Fransen wordt bedreigd, en dan niet alleen door Amerikaanse films en hamburgers maar ook door de regels van de Europese Unie. Ze schromen dan niet de straat op te gaan om voor hun identiteit te strijden. Frankrijk heeft een revolutionaire traditie en betogingen worden dan ook niet als een bedreiging van de democratie beschouwd, maar juist als een democratisch recht. Dat bleek bijvoorbeeld recentelijk weer tijdens de landelijke demonstraties tegen de nieuwe wetten om werkloosheid onder jongeren tegen te gaan en bij de aangekondigde veranderingen in het pensioenrecht en de verhoging van de relatief jonge pensioenleeftijd in Frankrijk.

In de 21e eeuw maken veel Fransen zich zorgen over een Angelsaksisch bedreiging van de Franse cultuur (zowel op culinair gebied als in de mode, de film en met betrekking tot de Franse taal). Een invloed die nog eens extra wordt gevoed door de globalisering en digitalisering. Anderzijds heeft Frankrijk als geen ander Europees land de Amerikaanse

cultuur volledig omarmd met de jazz in de jaren 20 en 30, hardboiled detectives in de jaren 40 en de Hollywoodfilms in de jaren 50. Zo is het ook in Frankrijk (en niet in het Engelstalige Verenigd Koninkrijk, zoals te verwachten was) waar Eurodisney is neergestreken.

Fransen houden van cultuur: het zal dus niemand verwonderen dat er veel culturele festivals zijn. Het bekendst is het filmfestival van Cannes.

Festivals

Frankrijk heeft een groot aantal officiële feestdagen (zie ook p. 341), waarop alle winkels sluiten. Zeven hiervan zijn religieuze feestdagen: dat is enigszins verwonderlijk, aangezien in Frankrijk kerk en staat sinds 1905 gescheiden zijn. Slechts

14% van de Fransen gaat regelmatig naar de kerk; op het platteland is dit soms wel 80% maar in Parijs slechts 10% en amper 4 of 5% in sommige industriegebieden. De verstedelijking heeft sterk bijgedragen tot de terugloop van kerkgang. De meeste Fransen zijn echter nog wel in naam christelijk en de helft van de kinderen wordt gedoopt. Bovendien is de rooms-katholieke kerk nog steeds een machtig bolwerk. Toen de socialistische regering in 1984 probeerde de katholieke scholen te integreren in het openbare onderwijssysteem, leidde dat tot een van de grootste demonstraties in het naoorlogse Frankrijk.

Afgezien van de nationale feestdagen zijn er ook nog tal van plaatselijke religieuze feesten. Misschien het opmerkelijkst is de Zigeunerbedevaart die jaarlijks op 24 en 25 mei wordt gehouden in Stes.-Maries-de-la-Mer in de Camargue (zie p. 309).

Fransen houden van cultuur: het zal dus niemand verwonderen dat er veel culturele festivals zijn. Het bekendst is het filmfestival in Cannes, maar omdat de filmkunst (ofwel de *septième art*; de cinematografie als zevende kunstvorm) de Fransen na aan het hart ligt, zijn er nog veel andere (en volgens sommigen betere) filmfestivals elders in den lande.

Er zijn hoe dan ook festivals voor allerlei kunstvormen variërend van klassieke muziek in Aix-en-Provence, Montpellier, Orange en Prades; jazz in Juan-les-Pins en Marciac; rockmuziek in Bordeaux en Rennes; grafische kunsten in Angoulême en St.-Malo; en toneel in Avignon. En dat is nog maar het topje van de ijsberg: elk jaar worden er honderden festivals gehouden, met name in de zomer. ■

Het jaarlijkse carnaval van Nice is een grandioos feest met prachtige praalwagens en lekker eten en drinken.

NATIONAL GEOGRAPHIC REISGIDS

FRANKRIJK

WERELDWIJD NEMEN EXPERTS VAN NATIONAL GEOGRAPHIC EEN KIKJE ACHTER DE SCHERMEN EN DRINGEN DOOR TOT DE KERN VAN DE CULTUUR, DE GESCHIEDENIS EN HET VOLK VAN EEN LAND. DANKZIJ NATIONAL GEOGRAPHIC REISGIDSEN KAN HUN ERVARING DE JOUWE WORDEN.

DE REIS INDELEN, een uitgebreide kennismaking met Frankrijk, zodat je je reis op je eigen wensen en interessegebieden kunt afstemmen.

ERVAAR unieke belevenissen, zoals een middeleeuws kasteel bouwen, zelf parfum maken, de Parijse vlooiemarkten bezoeken, en het leven op een chateau ervaren.

INSIDER TIPS van de schrijvers en fotografen van National Geographic, maar ook van plaatselijke deskundigen, over hun favoriete plekjes, praktische zaken en veel meer.

WANDELINGEN EN AUTOTOCHTEN, voorzien van duidelijke kaartjes, waaronder het Quartier Latin in Parijs, de Elzasser wijnroute, de kastelen langs de Loire, Bourgognes ~~goudkust~~ en de Dordogne.

EXCURSIES BUITEN DE GEBAADE PADEN, zoals naar de watervallen in de Jura, een treinreis door de Pyreneeën en dineren in een grotrestaurant.

NIET MISSEN bij elk hoofdstuk vind je verwijzingen naar nadere informatie over sterk aanbevolen bezienswaardigheden en activiteiten.

PRACHTIGE KLEURENFOTO'S EN HANDIGE KAARTEN maken het eenvoudig te kiezen, je reis uit te stippelen en overal het mooiste te zien.

NUR 512

ISBN 978-90-215-5429-7

9 789021 554297

 NATIONAL
GEOGRAPHIC
REISGIDS

National Geographic Reisgids maakt deel uit van
Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen

www.kosmosuitgevers.nl